

UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSEN

**Hur fungerar
miljöarbetet?**

SID 10

**Nytt centrum
för forskning
om rasism**

SID 12

**Följ med till
Max IV**

SID 14

Att fatta beslut
handlar också
om att ta ansvar.

Zhen Zhang, docent vid institutionen
för teknikvetenskaper, sid 20.

Det var många
studenter och
gästforskare från
världens alla hörn
som ville prova på
att träna bandy
med Uppsala
universitet och
Sirius.

Så ska vi nå målen

Uppsala universitets
nya forskningsstrategier

SID 4-5

INNEHÅLL

Anita Hussénius och Martha Blomqvist vid Centrum för genusvetenskap.

AKTUELLT

- 4 Universitetets nya forskningsstrategier
- 6 Utvärdering av forskningsmiljöer engagerar
- 7 Studenter på hal is
- 8 Tydligare information för bättre lika villkorsstöd
- 9 Juriststudenter jobbar för mänskliga rättigheter

PÅ JOBBET

- 10 Hur fungerar miljöarbetet? Miljörevisionen ger svar

FORSKNING

- 12 Centrum för forskning om rasism
- 13 Antibiotikacentrum redo att växa

REPORTAGE

- 14 Följ med till Max IV och Veritas

TILL SIST

- 19 Arbete – främjar det hälsa och välbefinnande? Krönika av Eva Vingård

PROFILER

- 20 Zhen Zhang

Anna-Sara Lind, Irene Molina och Mattias Gardell.

Delar av strålröret Veritas har tillverkats i Uppsala.

” Det är viktigt att vi har ett seminarieklimat som är tillåtande, men också konstruktivt och syftande till att öka forskningens kvalitet och inte för att positionera sig själv.

ANITA HUSSÉNIUS, föreståndare vid Centrum för genusvetenskap, sid 6.

LEDARE EVA ÅKESSON, REKTOR

ATT ARBETA I GOD ORDNING

FOTO: DAVID NAYLOR

VID UPPSALA UNIVERSITET HAR vi en arbetsordning som reglerar och fördelar beslutsrätter i olika frågor. Den har både en väldigt praktisk sida – vem som ska göra vad – och en djup principiell dimension: Hur ser den grundläggande makt- och mandatfördelningen ut mellan olika instanser, hur kombinerar vi en effektiv beslutslinje med kollegiala processer och studentinflytande? Under min tid som rektor har det vid ett flertal tillfällen visat sig att den befintliga arbetsordningen har brister, i smått och i stort. Vissa frågor saknas helt, andra är otydligt uttryckta.

DAGENS ARBETSORDNING antogs 2011 efter att den nya högskoleförordningen trädde i kraft. Hög-

”Uppsala universitets svar på behoven tror jag är en vitaliserad kollegialitet med fortsatt starkt studentinflytande.”

skoleförordningen gav högskolor och universitet ökat utrymme att sköta sig själva, men det fanns oklarheter. Regeringens utredare, Kåre Bremer, fick uppdraget att rätta ut frågetecknen. Utredningen gick på remiss, men lämnade ändå mycket öppet eftersom universitetet och högskolorna har olika förutsättningar. Kollegialitet och linjeorganisation diskuterades och i utredningen stod: ”Utredningen föreslår att lärosätena klargör principerna för ansvars- och mandatfördelning mellan kollegiala organ och linjeorganisationen samt att de kollegiala organens uppdrag utformas så att kollegiets och medarbetarnas kompetens och kunskap kan tillvaratas i ledningen av lärosätet.”

Uppsala universitets svar på behoven tror jag är en vitaliserad kollegialitet med fortsatt starkt studentinflytande. Kanske behöver vi skriva in senaten i arbetsordningen? Eventuellt ska vi fundera i termer av konstitutionsliknande ordning. Frågorna är många och får stora konsekvenser.

KLART ÄR ATT PROCESSEN måste få ta sin tid och att den arbetsgrupp som nu under Lena Marcussons ledning ska arbeta med detta har en viktig uppgift. En av dem är att se till att många röster inom universitetet ska få höras i processen. Både anställda och studenter behöver vara delaktiga. Genom ett gott samarbete kommer vi att få en arbetsordning som jag hoppas kan ge oss den tydlighet som vi behöver inom universitetet.

REDAKTÖR: Josefin Svensson **E-POST:** universen@uadm.uu.se **ADRESS:** Universen, Uppsala universitet, Box 256, 751 05, Uppsala
BESÖKSADRESS: S:t Olofsgatan 10b **TEL:** 018-471 27 35 **ANSVARIG UTGIVARE:** Urban Lindberg **LAYOUT:** Content Innovation, www.ci.se
TRYCKERI OCH PAPPER: Munken Elk Plus 70 gram. Markbladet Tryckeri AB är Svanenmärkt. **ADRESSÄNDRING:** Meddela din personalhandläggare, övriga prenumeranter gör skriftlig anmälan till redaktionen. **MATERIAL:** Texter lagras elektroniskt hos Universen. En del textmaterial publiceras också på Internet. Den som sänder material till Universen anses medge elektronisk lagring/publicering. För obeställt material ansvarar ej. **ISSN 0346-3664**

I KORTHET

På jakt efter nya sätt att samverka

Under tre dagar i februari samlades trehundra av Europas ledande hälsoaktörer i Uppsala för att hitta nya samarbetspartners. Uppsala universitets forskare tog tillfället i akt.

En signal ljuder genom Uppsala Konsert & Kongress, sorlet i korridorerna tystnar snabbt. Trehundra personer från 17 europiska länder söker effektivt upp nya partners och snart sänker sig åter brusset från ivriga samtal. Vi befinner oss på en sorts tvärvetenskaplig speeddating där forskare, lärare, företag och myndigheter söker nya kontakter för ansökningar till årets stora utlysning av EIT Health-miljoner.

Europeisk satsning

■ **Konsortiet EIT Health samlar 140 ledande universitet, företag och vårdaktörer som med förenad kraft tar sig an de hälsorelaterade utmaningar Europa står inför. Projektet bygger på tre delar; utbildning, innovation och affärsskapande. EIT står för European Institute of Innovation and Technology.**

– För att utveckla nya idéer inom hälsoområdet behöver vi även blicka bortom Sveriges gränser, och EU:s forsknings- och innovationssystem har, liksom vår regering, gjort tydligt att de kommer att prioritera internationella samverkansprojekt med samhällsnytta. Alltså måste vi hitta fler nya sätt att arbeta, vilket gör EIT Health till ett mycket viktigt instrument för oss, säger Mats Larhed, koordinator för universitetets arbete inom EIT Health.

UPPSALA UNIVERSITET HAR VALT att gå in med fullt engagemang, och som arrangör av årets största mötesplats inom EIT Health får de egna forskarna en unik möjlighet att skapa nya kontakter.

– Det ryms ett enormt värde i att handplocka och fokusera på de möten man vill delta i utan att ägna tid och kraft på att resa runt i Europa, samtidigt som Uppsala visar sina styrkor för potentiella samarbetspartners som tidigare kanske varit helt obekanta med staden. Alla jag möter är mycket imponerade av det professionella arrangemanget, säger Andy Browning, Director of Innovation Projects, EIT Health.

Minuterna har gått, ännu en påringning signalerar att nya möten väntar. Evelina Vågesjö, forskare vid institutionen

Mats Larhed, professor vid institutionen för läkemedelskemi, är koordinator för universitetets arbete inom EIT Health.

för medicinsk cellbiologi och skapare av en lovande metod att påskynda läkning av kroniska sår, skyndar förbi.

– Jag hade precis ett väldigt bra samtal med ett tyskt företag som utvecklar biologiska levande läkemedel. Nu ska jag träffa ett av världens ledande läkemedelsföretag med bas i Paris. EIT Health ger verkligen tillgång till ett helt nytt nätverk och jag är övertygad om att det kommer att stärka mina möjligheter i större europeiska utlysningar.

Magnus Alsne

Rektor Eva Åkesson och Zhang Guangjun, rektor för Southeast University, skriver under avtalet i Nanjing den 21 december 2016.

Nytt samarbete med kinesiskt universitet

■ Uppsala universitet har tecknat ett samarbetsavtal med Southeast University i Nanjing, Kina. Samarbetet ska främst handla om utbildning och forskning inom medicin och farmaci och ingår i ett större sammanhang där ett nytt universitetssjukhus ska byggas.

De båda universiteten ska tillsammans inrätta en "China-Sweden Medical School of Southeast University". Samarbetet kommer att utvecklas i olika faser där bland annat studentutbyten och inrättande av olika masterprogram ska ingå.

430 150

KRONOR

Så mycket delas ut till insatser och granskningar inom lika villkorsområdet vid Uppsala universitet under 2017. Pengarna fördelas till nio olika projekt. Det är rådet för lika villkor som varje år utlyser medel som kan sökas av universitetets anställda och studenter.

Nominera till pedagogiska priset!

■ Uppsala universitet delar ut fem pedagogiska priser för framstående insatser inom utbildning på grund- och avancerad nivå.

Fyra av priserna är riktade mot lärare inom områdena:

- Teologi, humaniora och utbildningsvetenskap,
- Juridik och samhällsvetenskap,
- Medicin och farmaci,
- Matematik, naturvetenskap och teknik

Det femte priset riktas mot pedagogiska insatser inom ett prioriterat område. I år är det "Undervisning som utvecklar etisk kompetens".

Sista dagen att nominera är den 17 mars.

➔ Mer information och nomineringsformulär på: mp.uu.se

Vinterpromotion i Uppsala domkyrka

■ Den 27 januari promoverades 61 unga doktorer och 16 hedersdoktorer vid den högtidliga vinterpromotionen som i år hölls i Uppsala domkyrka. Flera priser och medaljer delades också ut i samband med ceremonin.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Många nya satsningar är på gång inom vetenskapsområdet för teknik och naturvetenskap där flera samarbeten sker tillsammans med andra vetenskapsområden. Bilden är från SciLifeLab.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Satsningar och styrkeområden

I forskningsstrategierna (2016-2020) nämns fem styrkeområden:

- Energi och hållbar utveckling
- Det digitala samhället
- Människan, kulturen och samhället
- Liv och hälsa
- Naturen och livets utveckling

Dessutom listas flera utmaningsdrivna framtidssatsningar. Det är prioriterade områden med utgångspunkt i internationellt ledande forskning och prioriteringarna har vuxit fram i dialog med det omgivande samhället. Vissa av dessa satsningar är redan igång, inom andra områden är de i planeringsstadiet. Här nedan ger vi några exempel.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

- Antibiotikaresistens – Uppsala Antibiotic Center, i samarbete mellan alla tre vetenskapsområden.
- Vår digitala framtid – universitetet är värd för det nationella nätverket SNIC och driver den strategiska forskningssatsningen Essence.
- Det nya arbetslivet – forskning om hur medverkan i arbetslivet kan främjas för alla finns bland annat vid samhällsvetenskapliga fakulteten.
- E-hälsa – ett exempel är U-Care som erbjuder psykosocialt stöd via internet.
- Medicinsk teknik – ny centrubildning på Akademiska sjukhuset.
- Migration, integration och rasism – nya Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism.
- Precisionsmedicin – skräddarsydd behandling med hjälp av nya metoder för att kartlägga gener och proteiner.
- Psykisk ohälsa – nya tjänster utlysta inom molekylär psykiatri.
- Nya smarta material – här är ett samarbete på gång med universitetet i Mälardalen, som Stockholms universitet och KTH.

”Själva basen är vår grundforskning”

Nu är universitetets forskningsstrategier satta för de närmaste fyra åren. Vi frågade vicerektorerna för teknik/naturvetenskap och medicin/farmaci: Vad vinner man på att formulera forskningsstrategier?

Inom teknik och naturvetenskap är flera strategiska satsningar på gång och flera av dem sker i samarbete med andra vetenskapsområden.

– Själva basen är vår breda grundforskning, säger vicerektor Johan Tysk.

Johan Tysk

Vid nya Centrum för antibiotikaforskning bidrar teknisk-naturvetenskapliga fakulteten både med personer och finansiering. Där samarbetar biologer med forskare inom samhällsvetenskap, medicin och farmaci och nyligen utlystes 14 doktorandprojekt.

Inom medicinsk teknik är också en centrubildning på gång på Akademiska sjukhuset.

– Vi ska snart utlysa fyra anställningar, berättar Johan Tysk. Alla vet ju att det finns kombinationstjänster mellan sjukhuset och universitetet inom medicin och farmaci. Det här är början på nå-

got motsvarande mellan teknisk-naturvetenskapliga fakulteten och sjukhuset. Jag hoppas på lite sikt att den typen av anställningar blir vanligare.

Är det viktigt för verksamheten att välja ut strategiskt viktiga områden?

– Strategiska satsningar är viktiga och har stor betydelse, men samtidigt är det den breda grundforskningen som är basen i verksamheten. Om vi gör en analogi med ett kök, så kan vi göra olika maträtter eftersom vi har bra råvaror. Dessa råvaror är för mig grundforskningen och det är i det dagliga arbetet som råvarorna förädlas.

INOM MEDICIN OCH FARMACI görs också flera satsningar i linje med universitetets forskningsstrategier. Inom precisionsmedicin handlar det om att med hjälp av genetisk kartläggning kunna skräddarsy behandlingar. Forskningen om psykisk ohälsa ska också stärkas med hjälp av en biobank skapad av forskarna inom psykiatri och nya tjänster i molekylär psykiatri.

Stellan Sandler

– Mycket av det här är en utveckling av den framgångsrika forskning som redan bedrivs inom våra starka områden. Vi har

inte sagt att det vi har ägnat oss åt tidigare inte ska fortsätta. Det är viktigt att komma ihåg att det här bara är ett axplock, säger vicerektor Stellan Sandler.

De flesta forskningsinitiativ kommer från forskarna själva, menar han.

– Att vi i en områdesledning skulle bestämma vad man ska forska på fungerar inte, men vi kan försöka stimulera utvecklingsområden.

HAN VILL OCKSÅ LYFTA fram de universitetsövergripande satsningarna som utnyttjar universitetets hela bredd.

– Om det finns hinder för samarbeten över gränserna, till exempel inom administration eller utbildning, kan vi i ledningen reducera dem.

Även Johan Tysk betonar att det är forskarnas initiativ som styr, vare sig det gäller nyfikenhetsdriven eller behovsdriven forskning.

– Tack vare det kan vi kombinera högsta kvalitet med samhällets behov. Det är den stora bredden och fina grundforskningen som gör oss lätttröliga. Vi är villiga och intresserade av att interagera med yttre behov – det kan vara i samhället i stort, bland politiker eller inom näringslivet. Vi är beredda på allt, men det styr inte det dagliga arbetet.

Annica Hulth

“Vi vill bygga ett system där vi kan låta forskarna själva formulera forskningsfrågorna”, säger Torsten Svensson, professor i statsvetenskap och vicerektor för vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap.

“Vi bygger en struktur för forskningssamarbete”

Inom humaniora och samhällsvetenskap satsar områdesledningen på att underlätta samarbeten över ämnesgränserna – utöver strategiska satsningar på till exempel rasism, integrationsrätt och arbetslivet.

En av de strategiska satsningar som redan pågår vid vetenskapsområdet handlar om rasism och integration.

– I januari 2016 inrättades Forum för mångvetenskaplig forskning om rasism vid teologiska fakulteten och nyligen fattade vi beslut om en centrubildning med sex deltagande fakulteter. Det har vi anslagit medel till tillsammans med rektor, berättar Torsten Svensson, vice-

rektor för vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap.

Det pågår också en satsning på migrationsrätt vid juridiska fakulteten och samhällsvetenskapliga fakulteten har fått i uppdrag att utarbeta en plan för forskning på temat “Det nya arbetslivet”.

– Det stora arbetet som syftar framåt är att bygga upp en struktur för fakultetsövergripande forskningsstöd. I budgeten för nästa år har vi lagt in en resurs för begynnande forskningsstöd. Vår idé är att istället för att fokusera på vissa specifika områden och ge direktiv uppträffa skapa en struktur för att underlätta samarbeten.

Dels kan man söka pengar till forskarnätverk över fakultetsgränserna. Dels delas forskningsmedel ut, en miljon kro-

nor per år i två år, till två större program.

– Vi vill bygga en större struktur för att fånga upp initiativ underifrån. För att få tillgång till medlen måste man samverka över fakultetsgränserna och gärna över områdesgränserna. Därtill är två nya forum i stöpsleven, ett för digital humaniora och ett för medicinsk humaniora, säger Torsten Svensson.

INOM VETENSKAPSOMRÅDET FINNS sedan tidigare flera sådana forum, till exempel Forum för Afrikastudier som inrättades år 2011. Där ingår sex olika fakulteter och syftet är att stödja Afrikarelaterad forskning vid Uppsala universitet.

Tanken är alltså att fler sådana satsningar kommer att växa fram på initiativ från forskarna själva.

Torsten Svensson ser en risk med att välja ut strategiskt viktiga områden vid universitetet, eftersom svenska universitet, i internationell jämförelse, bara får en liten del av forskningsanslagen via budget och är väldigt beroende av externa medel.

Eftersom regeringen, Vetenskapsrådet och andra finansiärer gärna pekar ut viktiga forskningsområden riskerar universitetet att peka ut samma områden för sina satsningar.

– **FRÅGAN ÄR OM** de är bättre på att formulera forskningsfrågor än vi. Det är tveksamt, menar jag. Risken är att vi lägger örat mot rälisen och lyssnar in vad politikerna kan tänkas vara intresserade av och att de inte finns någon klangbotten för de forskningssatsningar som görs, säger Torsten Svensson.

– Därför vill vi bygga ett system där vi kan låta forskarna själva formulera forskningsfrågorna. Dekangruppen har besökt universitetet i Oxford och Cambridge för att få inspiration och det är åt det hållet vi går, säger Torsten Svensson.

Annica Hulth

Utvärdering av forskningsmiljöer engagerar

Drygt 3 600 svar kom in när enkäten med fokus på universitetets forskningsmiljöer genomfördes som en del av arbetet med forskningsutvärderingen Kof17. Omkring två tredjedelar av de svarande bedömer att deras forskningsmiljö har ett bra eller väldigt bra kreativt klimat.

Arbetet med forskningsutvärderingen "Kvalitet och förnyelse (Kof17)" är just nu inne i en intensiv fas där universitetets institutioner jobbar med att bedöma den egna verksamheten inför de externa expertpanelernas besök i maj. Som underlag till självvärderingen har en enkätundersökning genomförts under hösten med fokus på forskningsmiljöernas inre liv.

– Omkring två tredjedelar av de svarande bedömer att deras huvudsakliga forskningsmiljö har ett bra eller väldigt bra kreativt klimat. Det ger en positiv bild tycker jag, säger prorektor Anders Malmberg, projektledare för Kof17.

HAN BETONAR ATT ENKÄTEN inte ska ses som en form av rankning utan att den är en del av institutionernas arbetsmaterial inför självvärderingarna.

– Man ska inte jämföra forskningsmiljöerna med varandra utan det här är ett verktyg för varje miljö. Det bästa enkätresultatet är det som ger det bästa underlaget för kritisk självreflektion och insikter om vad vi kan göra för att förbättra våra forskningsmiljöer.

Enkäten skickades ut till lite drygt 6 000 forskningsverksamma medarbetare och omkring 3 600 svar inkom.

– Det verkar som om frågorna har engagerat och det är relativt många som har tagit sig tid att svara. Många tycker att de verkar i en forskningsmiljö som

Tidsplan för Kof17

■ Våren 2017: Självvärderingar genomförs (till och med den 17 mars). Besök av externa paneler som bedömer verksamheten i mitten av maj (vecka 19 och 20).

■ Hösten 2017: De externa panelernas rapporter analyseras. Slutsatser och diskussion om tänkbara åtgärder mot bakgrund av utvärderingsresultaten. Rapport sammanställs och överlämnas till rektor.

Seniorforskare Martha Blomqvist och Anita Hussénus, föreståndare för Centrum för genusvetenskap, ser enkätsvaren som en termometer och menar att det är viktigt att jobba medvetet med att skapa ett inkluderande och öppet klimat på arbetsplatsen.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

främjar verksamheten, men vi ser också exempel på att det finns mer att göra, kommenterar Anders Malmberg.

CENTRUM FÖR GENUSVETENSKAP är en av de miljöer som precis fått tillbaka enkätmaterial. Resultaten visar att många av de forskningsverksamma bedömer att miljön har ett öppet och tillåtande diskussionsklimat som främjar kritiskt tänkande och att det finns goda eller mycket goda möjligheter att utföra forskning.

– Jag är inte förvånad över resultaten men naturligtvis glad, säger Martha Blomqvist, seniorforskare vid Centrum för genusvetenskap.

Föreståndare Anita Hussénus håller med.

– Resultaten ger indikationer på att folk trivs här. Det är ju en forskningsmiljö där det är en ganska stor rotation på folk, vilket kan vara en svårighet när det gäller att skapa en god forskningsmiljö. Sedan är vi också en tvärvetenskaplig miljö, vilket också kan vara en svårighet när vi alla kommer med våra olika teoretiska och metodologiska kunskaper och erfarenheter.

Anita Hussénus menar att det därför är extra viktigt att jobba medvetet med att skapa ett inkluderande och öppet klimat. Hon ger till exempel nya medarbetare en introduktion där hon berättar om hur verksamheten fungerar.

– De här olika perspektiven kräver en ansträngning, men de är också en oerhörd tillgång som bidrar till forskningens kvalitet. Vi förväntar oss att alla ska bidra till miljön och vara öppna för andras ingångar. Det är viktigt att vi har ett seminarieklimat som är tillåtande, men också konstruktivt och syftande till att öka forskningens kvalitet och inte för att positionera sig själv, säger hon.

Anita Hussénus ser enkäten som en termometer och menar att resultaten också förpliktigar.

– Det handlar om att hela tiden följa upp arbetet så att det inte går tillbaka eller stagnerar. Om vi ska ha en god forskningsmiljö är trivseln på arbetsplatsen viktig. Då är det många faktorer som bidrar, som att vi har en professionell administration och ett öppet och transparent klimat.

Josefin Svensson

Dags att se över arbetsordningen

Arbetet med att revidera universitetets arbetsordning inleddes i slutet av januari då en utredningsgrupp tillsattes för att leda arbetet. En första delrapport väntas i början av april.

Vid konsistoriets möte i december förra året fick rektor Eva Åkesson i uppdrag att under 2017 genomföra

Eva Åkesson

en översyn av universitetets arbetsordning.

I slutet av januari beslutades det att en utredningsgrupp tillsätts bestående av en ordförande, två ledamöter från respektive vetenskapsområde samt två ledamöter som utses av studenterna.

Utredningsgruppen ska ta fram förslag på revidering av arbetsordningen och utreda om det finns frågor eller områden som bör regleras i arbetsordningen, men som i dagsläget regleras på andra vis. I uppdraget ingår också att ta ställning till de förslag och rekommendationer som lyfts i Kåre Bremers Ledningsutredning (SOU 2015:92) som har kopplingar till arbetsordningen. Gruppen ska även studera andra lärosätens arbetsordningar.

– Arbetsordningen är ett centralt styrdokument vid universitetet. Eventuella förändringar måste därför beredas grundligt och med bred förankring, säger rektor Eva Åkesson.

Synpunkter och förslag ska därför hämtas in från företrädare för olika grupper inom universitetet, bland annat akademiska senaten, institutioner, konsistoriet, områdes- och fakultetsnämnder, personalorganisationer och studentkårerna.

En delrapport med förslag på vilka större områden och frågor som bör prioriteras ska lämnas till rektor senast den 4 april. Slutrapporten lämnas till rektor senast den 15 september och går sedan ut på remiss inom universitetet. Konsistoriet väntas sedan fatta beslut om eventuella förändringar i arbetsordningen vid sammanträdet i december.

Josefin Svensson

Organisatoriskt styrdokument

■ Arbetsordningen omfattar universitetets övergripande organisation, arbetsfördelning mellan konsistoriet och rektor, delegering av beslutanderätt, handläggningen av vissa ärenden samt formerna i övrigt för verksamheten.

Ronnie Alsén tipsar Marcellina Priadi från Storbritannien om hur man får till skridskotekniken.

Studenter på hal is

Det var många internationella studenter och gästforskare som ville prova på att träna bandy med Uppsala universitet och Sirius på Studenternas IP. Det första träningstillfället gick av stapeln den 20 januari.

Fida Fathimah tvekar innan hon kliver ut på isen på Studenternas idrottsplats. Hon läser masterprogrammet i industriell ledning och innovation och har nappat på erbjudandet att prova på bandy med Uppsala universitet och Sirius Bandy. Tillsammans med drygt 30 studenter och gästforskare från världens alla hörn ska hon under fyra fredagseftermiddagar i januari och februari öva upp tekniken och färdigheterna på isen.

– Jag har aldrig stått på ett par skridskor tidigare och tänkte att det här kunde vara ett bra tillfälle att testa, säger hon.

Arm i arm med kursaren Kizal Kalid tar hon sina första skär på skridskor. – Det är jättekul att universitetet ordnar

det här. Jag har åkt skridskor tidigare, men det är ingenting jag gör i vardagen. Sedan är det också kul att åka tillsammans med andra, säger Kizal Kalid.

– Vi fick ett enormt gensvar på inbjudan. Omkring 75 personer anmälde sig så vi har många på reservlistan, berättar Ronnie Alsén, sponsorsamordnare vid universitetets kommunikationsavdelning.

Sirius Bandy lånar ut skridskor, hjälmar och klubbor och leder träningarna. Deltagarna är uppdelade i grupper efter nivå och får testa teknik- och balansövningar med och utan klubba. Efter fyra träningstillfällen avslutas projektet med en intern match.

– Många av våra internationella studenter och forskare är nyfikna på svensk vinter och vintersport. Detta är ett sätt att ge dem en upplevelse utanför studierna och universitetet. Dessutom får de lära känna en annan del av Uppsala, säger kommunikationsdirektör Pernilla Björk.

Josefin Svensson

Kizal Kalid är student på masterprogrammet i industriell ledning och innovation.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

André Dutra från Brasilien uppskattar möjligheten att få åka skridskor och träffa andra studenter.

Malin Ekström är från den första januari samordnare för lika villkor på studentavdelningen.

Tydligare information ska ge bättre lika villkorsstöd

I slutet av förra året presenterades en rapport om hur lika villkorsarbetet för universitetets studenter fungerar. Den visar bland annat på behovet av tydligare information och ökad samordning. Genom att tillsätta en samordnare för lika villkor hoppas man förbättra stödet för studenterna.

Syftet med rapporten "Lika villkor - från medvetenhet till hållbarhet" var att ge en bild av läget och ta reda på var det finns behov av att stärka stödet kring lika villkor för universitetets studenter. Sedan enheten för lika villkor avvecklades 2014 har det framkommit att en del studenter upplever en ottydlighet i hur arbetet bedrivs.

– Det är en av anledningarna till att undersökningen genomfördes, berättar Malin Ekström, som varit projektledare för arbetet.

För att få reda på vilka behov som finns hos de som hanterar lika villkorsfrågorna ute i verksamheten har Malin Ekström genomfört ett stort antal intervjuer.

– Jag har pratat med prefekter, studierektorer, studievägledare, likavillkors-

ombud och studentrepresentanter, säger Malin Ekström.

Rapporten visar att mycket handlar om information. Det behövs tydligare information som riktar sig direkt till studenterna, till exempel om vart de ska vända sig för att få råd och stöd.

– Vi har många dokument och riktlinjer som kan vara tydliga i teorin men blir ottydliga i praktiken. Det här är en viktig aspekt att jobba vidare med, säger Malin Ekström.

MER INFORMATION EFTERFRÅGAS också av de som jobbar med lika villkor vid universitetets institutioner.

– Det finns en stor medvetenhet kring lika villkor och att vi behöver jobba även förebyggande. Det görs också många lokala insatser men arbetet når sällan utanför institutionen. Det finns därför po-

”Med en samordnare kommer vi ännu tydligare kunna möta studenternas behov framöver.”

Malin Ekström

änger i att jobba mer med att utbyta erfarenheter och lära av varandra. Det är också viktigt att arbeta vidare med kompetenshöjande insatser, säger Malin Ekström.

DET BEHÖVS ÄVEN TYDLIGARE rutiner för rådgivning och konsultation med universitetens gemensamma stödfunktioner. Genom en utökad samverkan mellan personalavdelningen och studentavdelningen och en ytterligare resurs i form av en samordnare hoppas man komma till rätta med de behov som rapporten pekar på.

– Det gör universitetet bättre rustat för de utmaningar som har identifierats inom projektet, säger Malin Ekström, som från den första januari är samordnare för lika villkor på studentavdelningen.

– Med en samordnare kommer vi ännu tydligare kunna möta studenternas behov framöver. Det är väldigt glädjande att vi kan fortsätta arbeta med de förslag som rapporten lägger fram. Vi har redan börjat ta fram mer målgruppsanpassad information och kommer att sträva efter en uttalad studentsamverkan vad gäller lika villkorsfrågorna.

Josefin Svensson

HALLÅ DÄR
MINNA SALMINEN-KARLSSON,

jämställdhetsexpert vid personalavdelningen och forskare vid Centrum för genusvetenskap.

Arbetsmiljö och karriär i fokus

1 Du har koordinerat ett femårigt internationellt jämställdhetsprojekt där sju europeiska lärosäten deltagit. Arbetet har gått under namnet "Female Empowerment in Science and Technology Academia". Varför drogs projektet igång?

– Från början var det Syddansk Universitet och University of Limerick som ville jobba med jämställdhet. De kontaktade oss eftersom vi hade stor erfarenhet av jämställdhetsarbete här i Uppsala. Vi knöt sedan till oss fler universitet för att få en grupp med olika erfarenheter från olika delar av Europa. Målet var att arbeta med arbetsmiljö och karriärutveckling inom det tekniska och naturvetenskapliga forskningsområdet.

2 Vad har ni jobbat med?

– Vid Uppsala universitet har projektet samarbetat med sex institutioner vid vetenskapsområdet för teknik och naturvetenskap. Till sammans har vi bland annat arbetat med möteskulturer, informella besluts- och kommunikationsprocesser och doktorandhandledning. Därutöver har vi dokumenterat det motstånd man kan möta när man jobbar med jämställdhetsfrågor. Projektet har haft arbetsmiljöfokus, eftersom en bra arbetsmiljö är viktig för att våra unga forskare, och särskilt kvinnorna, ska ha optimala möjligheter att utveckla sin forskning.

– Arbetet har resulterat i flera rapporter, handböcker och digitala verktyg som ska kunna användas på olika håll i Europa.

3 Projektet avslutades den 31 januari, vad händer nu?

– Vi har bland annat en kontinuerlig dialog med Kompetensforum vid personalavdelningen som ska integrera delar av projektets resultat i interna utbildningar. Vi hoppas också att det verktyg vi tagit fram för doktorandhandledning ska börja användas.

Josefin Svensson

➔ Läs mer: www.festa-europa.eu

Juriststudenter för mänskliga rättigheter

Under höstterminen 2016 har pilotprojektet "Human Rights Clinic" genomförts vid juridiska fakulteten. Projektet är unikt i sitt slag i Sverige och studenterna har bland annat jobbat med det så kallade registerfallet där svenska staten stämts för etnisk registrering av romer.

– Målet har varit att skapa en plattform för samarbete mellan forskare, lärare, studenter och representanter för organisationer inom det civila samhället, berättar Anna Jonsson Cornell, professor i juridik och initiativtagare till "Human Rights Clinic".

Projektet har inspirerats av hur studenter vid amerikanska lärosäten jobbar med rådgivning till grupper som annars inte har råd eller möjlighet att få juridisk hjälp. Inom ramen för så kallade "legal clinics" får studenterna bland annat en fördjupad träning i juridisk analys, juridiskt skrivande och i att bedriva rättsutredningar, under ledning av en professor eller advokat anställd av universitetet.

– I USA förväntas man bidra med sin kunskap och ge tillbaka till samhället. Ideellt engagemang är också något som framtida arbetsgivare tittar på, säger Anna Jonsson Cornell.

– Vi har anpassat projektet efter våra förutsättningar och jobbar bland annat med påverkansarbete och rättsutredningar, fortsätter hon.

LOVISA KVIST ÄR EN av de åtta studenter som deltagit i projektet under hösten. Hon tycker att det har varit inspirerande och att arbetet har gett nya insikter i hur man kan jobba som jurist.

– Efter juristprogrammet blir man ganska formad och tappar en viss typ av kreativitet. Det här har öppnat upp för nya idéer, säger hon.

Projektet har genomförts vid sidan av de ordinarie studierna och de medverkande studenterna har inte fått tillgodoräkna sig några poäng.

– Visst vore det bra om man fick poäng på pappret, men det faktum att det inte är en betygsatt kurs har inneburit att vi haft högt till tak och ett lättsamt och roligt klimat i gruppen, säger Lovisa Kvist.

Studenterna har bland annat arbetat med det så kallade registerfallet där ett tiotal personer stämt svenska staten för etnisk registrering av romer. De har också gjort en utredning om skydd för

Anna Jonsson Cornell är professor i komparativ konstitutionell rätt vid juridiska institutionen och initiativtagare till projektet "Human Rights Clinic".

privatliv och personlig integritet i samband med beslut om tvångsvård samt fördjupat sig i hur svensk terroristlagstiftning förhåller sig till det skydd för mänskliga fri- och rättigheter som svensk och internationell rätt ger.

PROJEKTET HAR GENOMFÖRTS i samarbete med aktörer i det civila samhället där efterfrågan på juridisk kompetens är stor.

– Vi är duktiga på att samverka med advokatbyråer och statliga myndigheter. Det är bra, men ju mer komplext ett samhälle blir desto större betydelse får det civila samhället. Vi behöver därför stärka våra samarbeten inom det här området, säger Anna Jonsson Cornell.

Det är första gången ett projekt av det här slaget genomförs vid ett svenskt lärosäte och arbetet fortsätter under vårterminen. Anna Jonsson Cornell hoppas att det ska bli ett permanent inslag i kursutbudet.

– Projektet och en eventuell framtida kurs ger studenterna möjligheter att fördjupa sina juridiska kunskaper och utveckla rättsteknisk kompetens. Fokus ligger även på moral och etik i påverkansarbete och studenterna tränas i att hantera etiska överväganden. Skillnaden mot traditionella kurser är att det här är skarpt läge eftersom det är riktiga rättsfall vi jobbar med, säger hon.

Josefin Svensson

Läroutbildningen samarbetar med Uppsala kommun

■ Universitetets läroutbildning och Uppsala kommun har inlett ett fördjupat samarbete som kommer att ge lärostudenter mer tid på plats i skolan. Samarbetet ska också bidra till utveckling av skolverksamheten genom att lärare och forskare initierar forskningsprojekt tillsammans.

Nytt avtal med Chile

■ Vid en ceremoni i Santiago, Chile, i november skrev Uppsala universitet under ett avtal för ett projekt som ska stärka samarbeten inom forskning och utbildning mellan svenska och chilenska universitet. Förutom Uppsala universitet ingår även Lunds universitet och Universidad de Chile samt Pontificia Universidad Católica de Chile. Det första konkreta steget i samarbetet är ett forskningsseminarium som ska arrangeras i Lund i augusti 2017.

Nästa steg inför rektorsvalet

■ Strax innan jul utsågs alla ledamöter i hörandeförsamlingen (33 lärare, 18 studenter och 14 ledamöter utsedda av personalorganisationerna) och rekryteringsgruppen inför rektorsvalet. Ordförande i rekryteringsgruppen är professor Gunnar Svedberg, vice ordförande i konsistoriet.

➔ Läs mer på: uu.se

Tjänsteresor till USA

■ Har du planerat en resa till USA och berörs av landets nya visumregler? Universitetets resebyrå Lingmerths kommer att kontakta de som bokar resor till USA till och med den 31 maj för att informera om de nya reglerna, men du måste själv säkerställa att du inte hör till en kategori som inte beviljas inresa. Det gäller även de som redan har fått visum. Universitetets samarbetspartner i visumfrågor, Comet Consular, kan hjälpa till med ansökningar men frågor om regelverket ska ställas till den amerikanska ambassaden.

➔ Läs mer på medarbetarportalen: mp.uu.se

HUR FUNGERAR MILJÖARBETET?

Sedan 2015 har universitetet genomfört miljörevisioner vid olika delar av verksamheten. Universen har följt med till institutionen för kemi på Ångströmlaboratoriet för att ta reda på hur arbetet går till.

PROGRAMMET FÖR DAGENS miljörevision är fulltecknat. Under en dryg halvdag ska allt ifrån det strategiska miljöarbetet till källsorteringen gås igenom vid institutionen för kemi på Ångströmlaboratoriet. Det är Mikael Olsson som leder dagens möten i samarbete med Karin Folcker. De har båda fem procent av sina ordinarie tjänster avsatta för miljörevisionsarbetet.

– Vi brukar dela på det, just i dag är det jag som pratar och Karin som för anteckningar, berättar Mikael Olsson.

Universitetets arbete med interna miljörevisioner inleddes 2015. Tio revisorer har sedan dess utbildats och genomfört sammanlagt 18 miljörevisioner till och med våren 2016. Från och med i höstas fortsätter revisionerna enligt en ny plan som gäller till våren 2019.

– Arbetet flyter på jättebra. Våra revisorer är väldigt ambitiösa och utvecklar hela tiden verksamheten, säger Anna Sandström, miljösamordnare på byggnadsavdelningen.

Revisionen vid institutionen för kemi startar med en kort dragning för prefekten Jan Davidsson och miljöombud

Ann Magnuson om syftet med dagens genomgång.

– Enligt förordningen om miljöledning i statliga myndigheter ska revisioner genomföras årligen, men eftersom universitetet är en så stor organisation reviderar man hela verksamheten under en treårsperiod, säger Mikael Olsson.

REVISIONEN RESULTERAR I EN rapport där eventuella avvikelser redovisas. Om det uppstår avvikelser ska åtgärdsplaner tas fram och arbetet följs sedan upp av miljösamordnaren.

– Man får inte körförbud som vid bilbesiktningen, målet är att revisionerna ska vara ett stöd för verksamheten och att vi ska jobba tillsammans, säger Mikael Olsson.

Ann Magnuson presenterar sedan institutionen och miljöledningsarbetet.

– Vi har ett starkt fokus på förnybar energi, energitekniker och hållbar utveckling i nästa alla forskningsgrenar och det spiller över på grundutbildningen, säger hon.

– Den negativa påverkan kan vara att vi använder mycket kemikalier, även om

det är för en god sak, säger Jan Davidsson.

Tiden går snabbt och efter en halvtimme är det dags för nästa pass där Ann Magnuson intervjuas om uppdraget som miljöombud.

– Jag har varit miljöombud sedan 2013 och har bland annat informerat om källsortering och om att man ska tänka på att släcka lyset när man lämnar ett rum. Sedan har vi ju kemikalieombud vid institutionen som är bra på att se till att farligt avfall sorteras korrekt.

Hon skulle gärna se att informationen om miljöarbetet fanns tillgänglig även på engelska.

– Majoriteten av våra anställda har inte svenska som modersmål och för att informationen ska nå fram måste den vara på engelska.

Näst på tur att intervjuas är Nina Karlstedt, administrativ chef vid institutionen.

Hon berättar om implementeringen av institutionens resepolicy och resfri möten.

– Vi är en väldigt internationell institution och reser över hela världen, men vi använder oss också av Skype, videokonferenser och telefonmöten så långt det går.

ANDERS THAPPER, FORSKARE och en av institutionens tre kemikalieombud, redogör sedan för hur arbetet i institutionens laboratorier är organiserat och hur man hanterar kemikalier och avfall, innan det är dags för en snabb rundvandring på labbet.

– Alla nyanställda får gå en utbildning i kemikaliehantering och vi gör alltid en säkerhetsgenomgång med varje person, berättar Anders Thapper.

I labbet kontrolleras bland annat att dragskåpen har genomgått de årliga funktionskontrollerna och hur olika kemikalier förvaras.

Efter genomgången fortsätter intervjuerna med olika medarbetare för att ge en bild av hur man tar miljöhänsyn vid inköp, forskningens miljöpåverkan och miljöaspekterna i utbildningen. En översyn av institutionens kontorslokaler och pentryn avslutar revisionen.

– Det är mycket som ska hinnas med, konstaterar Karin Folcker.

Josefin Svensson

Mer information efterfrågas

■ Resultaten från de revisioner som genomförts till och med våren 2016 visar att avvikelserna ofta handlar om liknande områden.

– Knappt hälften av avvikelserna berör avfall, men de flesta har varit av lättare karaktär, säger miljösamordnare Anna Sandström.

Revisionsrapporterna visar också att det finns ett behov av utbildning i e-mötesteknik, hållbara inköp och i miljöledningssystemet.

– Det finns också en brist i informationspridningen av det arbete som sker och av rutiner och riktlinjer. Medarbetare efterfrågar också ett tydligare stöd från universitetsledningen i miljöfrågor och vägledning kring vad miljöhänsyn får kosta, säger Anna Sandström.

Ann Magnuson är miljöombud vid institutionen för kemi – Ångström.

Karin Folcker för anteckningar som sedan ska resultera i en revisionsrapport.

VILL DU BLI MILJÖREVISOR?
Just nu behöver gruppen av revisorer bli fler. Kontakta miljösamordnare anna.sandstrom@uadm.uu.se för mer information.

I labbet kontrollerar revisorerna bland annat hur olika kemikalier förvaras.

Kemikalieombud Anders Thapper och Mikael Olsson i labbet.

Vetenskapliga ledare är Mattias Gardell (till vänster), professor i jämförande religionsvetenskap och Irene Molina (till höger), professor i kulturgeografi. I mitten: Koordinatören Anna-Sara Lind, docent i juridik.

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Sammlar forskning kring rasism

För att förstå den växande rasismen krävs samarbete mellan forskare i olika discipliner. Det är tanken bakom nya Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism som inrättades vid årsskiftet.

Sex fakulteter står bakom satsningen – som är efterlängtd bland rasismforskare i hela Sverige. Redan i höstas hölls en första nationell konferens på temat: Vad är rasismforskning och vilka utmaningar står vi inför?

– Att samla rasismforskare vid ett centrum är unikt inte bara i Sverige utan i världen, säger Mattias Gardell, som är en av de vetenskapliga ledarna.

HAN ÄR PROFESSOR i jämförande religionsvetenskap och forskar bland annat om islamofobi och hatbrott. Den andra vetenskapliga ledaren är Irene Molina, professor i kulturgeografi, som forskar om segregation vid Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF).

De har olika ingångar till ämnet, men gemensamma erfarenheter – till exempel svårigheterna att få anslag till forskning.

– Det har varit ganska svårt att få forskningsmedel för projekt som explicit har använt sig av rasism som analytiskt begrepp om det har rört fenomen i Sverige i vår samtid. Det har fungerat om det handlar om rasbiologi eller apartheid i Sydafrika eller Sydstaterna i USA. Som om rasismen vore ett fenomen som kan hägnas in och befinner sig på betryggande avstånd från oss i tid

och rum, konstaterar Mattias Gardell.

– Samtidigt har det växt fram en ny generation mycket skickliga rasismforskare som ofta har varit isolerade på sina olika institutioner runt om i landet men har hållit sig ajour med den internationella forskningsutvecklingen.

HAN JÄMFÖR MED UTVECKLINGEN inom genusvetenskap, där det också tog tid innan ämnet etablerade sig i Sverige. Först när begreppet "genus" myntades av Yvonne Hirdman på 1980-talet tog forskning-

en fart, även då inspirerad av internationella teorier.

Irene Molina betonar att det behövs forskning med särskilt fokus på svenska förhållanden.

– För inte så länge sedan bemöttes man fortfarande med skepsis som rasismforskare. Det har hänt enormt mycket, men samtidigt som det finns en större medvetenhet om rasismen finns det också en ökande rasism. För varje dag blir den mer institutionaliserad, offentlig, mer vågad och vinner terräng.

Ett av rasismforskarnas viktigaste budskap är att rasism inte bara handlar om personlig etik och moral utan tar sig strukturella uttryck – till exempel i hur personer bemöts på arbetsmarknaden, inom vård och skola och på bostadsmarknaden. Här behövs mer empirisk forskning, menar Irene Molina.

– Vi har också ambitionen att utveckla egna teorier och diskutera vilka metoder som är lämpliga. Vi vill gärna att forskare som arbetar med såväl kvantitativa som kvalitativa metoder ska känna sig välkomna.

Verksamheten är redan i gång med högre seminarier en gång i månaden. På e-postlistan finns 150 personer och runt 25 brukar komma till seminarierna, berättar koordinatören Anna-Sara Lind.

– Jag hoppas också att vi kan föra en dialog med det offentliga Sverige. Så mycket är i gungning nu och det finns inga snabba lösningar.

Annica Hulth

Invigning 3 mars

■ Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism invigs den 3 mars. Knutet till centrum är ett vetenskapligt råd med flera internationellt kända rasismforskare.

■ Här ges högre seminarium en gång i månaden och en årlig konferens, nästa gång med tema Rasism och välfärd 11-13 oktober 2017.

■ På agendan står också att skriva kontrakt med ett engelskspråkigt och ett svenskspråkigt förlag och söka finansiering för att bygga upp en databas för forskning om rasism.

➤ Läs mer: www.teol.uu.se/rasismforskning

Sen avnavling kan rädda liv

■ Att vänta tre minuter med att klippa navelsträngen kan förhindra järnbrist hos barn upp till sex månaders ålder. Det visar en ny studie från Uppsala universitet som är gjord i Nepal. Resultaten har stor betydelse i samhällen där det är vanligt att barn har blod- och järnbrist.

– Sen avnavling efter tre minuter är en kostnadsfri åtgärd som vi inte sett några biverkningar av. Vi hoppas att de som skriver rekommendationer kring avnavling framöver kommer att vilja att man genomför sen avnavling runt om i världen, säger Ola Andersson, forskare vid institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet.

Billig analys med mobil och 3D-skrivare

■ Ett litet, enkelt och relativt billigt mikroskop som skrivs ut i en 3D-skrivare och kopplas till kameran i en mobiltelefon kan användas för att granska prover från en tumör eller bakterier, virus och svampceller. Mikroskopet och mobiltelefonen kan visa hur DNA-kedjorna i provet ser ut.

– Det öppnar för många nya och väldigt viktiga användningsområden, säger Mats Nilsson på Stockholms och Uppsala universitet och SciLifeLab i Stockholm.

I dag görs DNA-sekvensering i laboratorier på de stora sjukhusen. Det lilla 3D-printade mikroskopet kan göra tekniken tillgänglig för fler människor, även i fattiga delar av världen.

Bidrag till arbetsmiljöforskning

■ Magnus Svartengren, professor vid institutionen för medicinska vetenskaper, har fått 2,6 miljoner i bidrag från AFA Försäkring till projektet "Framgångsfaktorer och risker i kommuners arbetsmiljöarbete". Han ska studera en modell för systematiskt arbetsmiljöarbete i kommuner för att öka kunskapen om sambanden mellan arbetsmiljö, hälsa och produktivitet.

Antibiotikacentrum redo att växa

Uppsala Antibiotic Center – Uppsala universitets tvärvetenskapliga satsning på antibiotikaforskning – utökar sin verksamhet med fjorton doktorander och tre biträdande lektorer.

Mindre än ett år efter invigningen har Uppsala Antibiotic Center (UAC) genomfört en utlysning av de fjorton doktorandtjänster som ska utgöra kärnan i centrets tvärvetenskapliga arbete. Totalt har 43 ansökningar inkommit från Uppsala universitets tre vetenskapsområden, ett styrkebesked i sig, menar Dan I. Andersson, professor i medicinsk biokemi och föreståndare vid UAC.

– Vi är naturligtvis oerhört nöjda med utfallet som bekräftar vårt universitets breda kompetens och stora intresse kring antibiotikaforskning. Nu ska sakkunniga granska vilka idéer vi går vidare med för att dels optimera arbetets relevans och kvalitet, dels skapa en ny generation forskare med såväl specialistkompetens som bred förståelse för området.

Parallellt förbereder UAC även rekryteringen av tre biträdande lektorer, en per vetenskapsområde, i syfte att stärka universitetets ställning inom strategiskt viktiga fält.

Uppsala Antibiotic Center söker också gränsöverskridande samarbeten och diskuterar med bland andra Sveriges lantbruksuniversitet och Statens veterinärmedicinska anstalt om tänkbara partnerskap. Förhoppningar finns även om internationella kopplingar, och en-

FOTO: MIKAEL WALLERSTEDT

Dan I. Andersson, professor i medicinsk biokemi, hoppas att Uppsala Antibiotic Center (UAC) ska bli ledande inom europeisk antibiotikaforskning.

ligt Dan I. Andersson möts centret av stort intresse vilket ger gott hopp om framtiden.

– I nuläget har UAC finansiering i fyra år, men vi blickar längre än så och inom tio år ska centret vara ekonomiskt permanentat med en fast fysisk hemvist. Då hoppas jag också att våra första doktorander återvänt till Uppsala efter att ha

förkovrat sig ytterligare under ett par år i utlandet, och framför allt att vi är ledande inom europeisk antibiotikaforskning. Uppsala universitet har redan en framskjuten position inom fältet, och med UAC ser vi början till något riktigt stort.

Magnus Alsne

➔ Läs mer på: www.uac.uu.se

4 FRÅGOR TILL PÄR NYSTRÖM,

forskare vid institutionen för psykologi

Transparent forskning med open access

1 Varför skapade ni verktyget Time Studio Project?

– I samband med att vi startade långtidstudier på Uppsala barn- och baby-labb fanns det inga lämpliga analysverktyg. Vi valde då att tänka långsiktigt och tog fram ett open access-verktyg som kan utvecklas av alla forskare med nya moduler anpassade för olika forskningsområden.

2 Hur fungerar det?

– Time Studio Project används för att skapa och enkelt sprida analysflöden av data i programmet Matlab. Verktöget kan användas fritt av alla som använder Matlab och alla användare kan utveckla nya moduler och göra dem tillgängliga för andra.

3 Vad är nyttan med att kunna dela informationen?

– För att arbeta snabbt och effektivt inom en forskargrupp är det nödvändigt med ett verktyg för spridning av analysflöden. Men det är också viktigt för att forskningen ska kunna återupprepas av andra forskare.

4 Går det inte att upprepa forskningsstudier i dag?

– Problemet med studier som innehåller mycket data är att du inte vet i vilken ordning och exakt på vilket sätt informationen har bearbetats i en tidigare studie. I praktiken är det alltså väldigt svårt att återupprepa en forskningsstudie även om du har allt material.

– Med Time Studio Project kan fors-

FOTO: ANDERS BERNDT

Pär Nyström är ansvarig för forskningsverktyget Time Studio Project.

karen själv enkelt skapa analysflödet och tillgängliggöra det för andra forskare som i sin tur kan återupprepa analysen och se exakt vilka bearbetningar som har gjorts och i vilken ordning. Forskningen kan då enkelt ifrågasättas och utvecklas vidare.

Anders Berndt

REPORTAGE

Veritas ska

ljuset från

fånga

Marcus Agåker och Conny Sâthe i experimentrummet på Max IV vid den ställning där analysinstrumentet från Uppsala ska placeras.

Max IV

Kunskap på djupet om batterier, solceller och kemiska processer. Strålröret Veritas har många användningsområden och håller nu på att installeras vid Max IV i Lund. Projektet har letts från Uppsala universitet och en del av tillverkningen har skett i verkstaden på Ångströmlaboratoriet.

TEXT: ANNICA HULTH

M

ITT UTE PÅ DEN skånska slätten ligger experimentanläggningen Max IV. Centrum i byggnaden är den stora synkrotronljusringen, till vilket ett antal strålrör ska kopplas. Av de sju första strålrören som byggs är det bara Veritas som projektleds utanför Lunds universitet.

– Det är ett sätt att bygga vidare på traditionen här i Uppsala. Vi har varit väldigt aktiva med att placera utrustning och även driva utrustning på Max-lab. När det blev dags att bygga det här strålröret så visste de att vi hade kompetensen att göra det, säger projektledaren Marcus Agåker.

Han långpendlar mellan Uppsala och Lund och finns på plats när Universen besöker Max IV en blåsig måndag i januari. Vid sin sida har han Conny Sâthe, som är anställd vid Lunds universitet. Han ska stå för den dagliga ruljansen vid Veritas när strålröret tas i drift.

– Mitt jobb är att stötta forskningen och hjälpa forskare att sätta upp sina experiment, säger han.

När vi kliver in i experimenthallen är det lugnt och tyst, förutom ljudet av fläktar. Vi kryssar fram mellan kartonger, långa rör och tekniska apparater som väntar på att installeras.

En bit in i lokalen pågår uppbyggnaden av strålröret Veritas. Delar av det 57 meter långa strålröret är klart men i experimentrummet är det ännu ganska tomt.

Här saknas fortfarande själva experimentstationen och det stora lilafärgade analysinstrumentet är än så länge bara ett skal. Det är delar till dessa instrument som har byggts i verkstaden på Ångströmlaboratoriet av verkstadens skickliga konstruktörer och instrumentmakare.

– Vi har inga kommersiella intressen, så vi kan till-

Professor Jan-Erik Rubensson och Carl-Johan Englund vid experimentutrustningen som tillverkats i verkstaden på Ångströmlaboratoriet.

Experimentstationen är unik för varje strålrör och består oftast av någon form av provhanteringssystem samt ett eller flera analysinstrument.

▶ låta oss att lägga mer tid på att göra en mer avancerad pryl med bättre prestanda. Det är en del av vårt arv i Uppsala, den här nästan hundraåriga traditionen av att bygga experimentutrustning, säger Marcus Agåker.

UNDER VÅREN KOMMER VERITAS att vara färdigt att tas i drift och till hösten kan de första experimenten utföras. Huvudtekniken är en typ av mjukröntgenspridning (RIXS) och det finns unik kompetens i Uppsala. Jan-Erik Rubensson, professor i fysik, ser med spänning fram emot att testa tekniken vid Max IV.

– Det handlar egentligen om att analysera röntgenstrålning väldigt noggrant. Vi gör ett innerhål i materialen och tittar på ljuset som strålar ut budskap från mikrovärlden. De handlar om hur elektronerna rör sig och kan vi förstå dem förstår vi också grunden för materialens egenskaper.

Forskning om detta har funnits vid Uppsala universitet länge och 1924 fick Manne Siegbahn Nobelpris för sina ”röntgenspektroskopiska upptäckter och forskningar”. Den senaste tiden har tekniken utvecklats, berättar Jan-Erik Rubensson:

– I dag ser vi detaljer som vi knappast kunde drömma om bara för några år sedan.

RUMMET DÄR EXPERIMENTEN SKA ske har rundade väggar och är stort och rymligt. Själva experimentstationen kan nämligen rotera horisontellt i 120 grader och det tio meter långa analysinstrumentet roterar med experimentstationen.

Här kommer det att öppnas nya möjligheter för grundforskningen i fysik men också för annan, mer tillämpad forskning inom kemi och biologi. Med den här tekniken blir det möjligt att studera processer medan de pågår och olika ämnen i sin naturliga miljö.

– Vi kan titta på alla typer av kemiska reaktioner. I batterier kan vi till exempel öppna ett fönster rakt in i elektrolyten och se vad som händer med anod och katod medan vi kör batteriet. I solcellen kan vi studera materialet samtidigt som vi belyser det med en uv-lampa eller synligt ljus, säger Marcus Agåker.

Den nya tekniken har lett till ökad precision. För att kunna dra nytta av synkrotronljuset, med en ljus-

Jan-Erik Rubensson, professor i fysik, ser fram emot att få testa den nya tekniken vid Max IV. ”Det har skett en fantastisk utveckling”.

källa som bara är en mikrometer, måste strålröret vara mycket stabilt. Det har varit den stora utmaningen med att bygga Veritas.

– Stabiliteten är viktig när man har långa strålgångar där ljuset måste komma rätt på mikrometernivå. Även tio meter långa instrument måste ändå hålla den här precisionen, säger Jan-Erik Rubensson.

Under våren ska strålröret testas, i nära samarbete med forskare vid Lunds universitet. Två doktorander har anställts som kommer att jobba vid Veritas, dels med egen forskning och dels med att hjälpa andra forskare.

Med delat handledarskap vid Lunds universitet och Uppsala universitet kommer doktoranderna att utbildas i Uppsala och utföra experiment vid Max IV.

– De här studenterna kommer att ha en väldig fördel av att få vara en del av den experimentella verksamheten, säger Marcus Agåker och får medhåll av Jan-Erik Rubensson:

– Vi hoppas ju på att det blir så attraktivt att många av de ledande experterna kommer dit. Doktoranderna kommer att interagera med dem samtidigt som de själva har den djupaste kunskapen om instrumenteringen och tekniken. Den kombinationen kan bli hur bra som helst. ■

Ljusets väg till experimentet

■ Uppsala universitet har haft projektledansvar för uppbyggnaden av strålröret Veritas, som är 57 meter långt. Ljuset vandrar en lång väg från källan till experimentstationen. Så går det till:

- 1 Källan – en magnetstruktur som sitter inne i lagringsringen – producerar röntgenstrålning genom att få de lagrade elektronerna att svänga fram och tillbaka, vilket gör att de sänder ut röntgenljus.
- 2 Ljuset leds ut från lagringsringen och in i strålröret där en monokromator väljer ut en viss våglängd som skickas vidare i röret. Våglängden bestäms av forskarna som utför experimentet.
- 3 Ljuset formas och styrs under hela sin färd genom strålröret av högkvalitativa röntgenspeglar som monteras i femaxliga motoriserade spegelkammare.
- 4 Till sist når ljuset experimentstationen. Den här delen är unik för varje strålrör och består oftast av någon form av provhanteringssystem samt ett eller flera analysinstrument. I Uppsala finns unik kompetens inom resonant inelastisk mjukröntgenspridning (RIXS) som är huvudtekniken på Veritas.

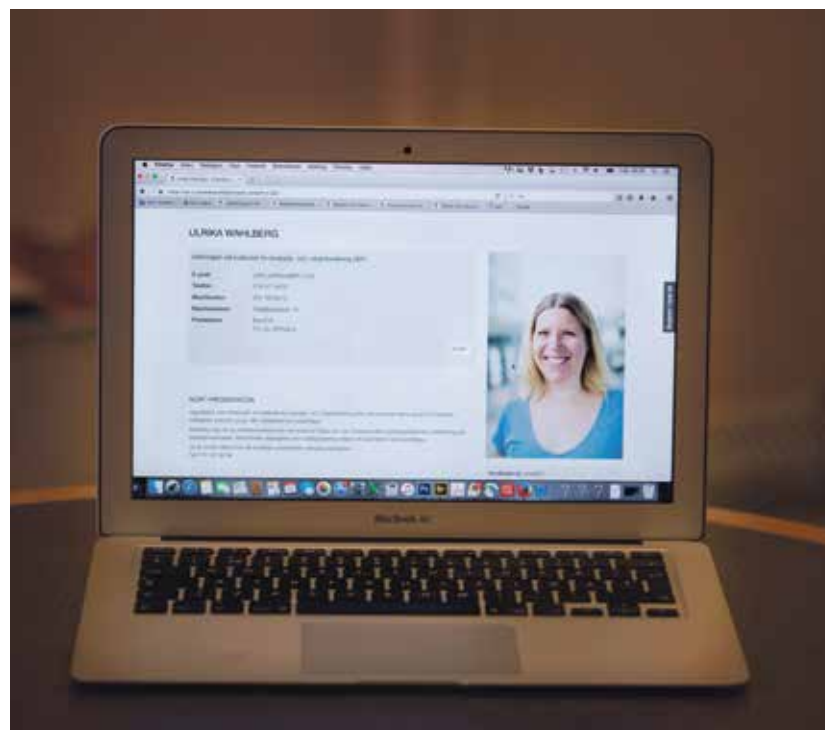
Uppdatera din profilsida och bli synlig på webben

Att hålla sin profilsida på medarbetarportalen uppdaterad har många fördelar. Du blir till exempel lättare att hitta när någon söker efter dig på webben. Det blir också enklare för personalen i växeln att hänvisa samtal till rätt person och för kollegor att hitta kontakter inom universitetet.

Alla medarbetare har en profilsida på medarbetarportalen via personalkatalogen. Där finns det uppgifter om organisatorisk tillhörighet samt adress och telefonnummer, men det finns också många möjligheter att på egen hand fylla på med information och därmed göra sidan mer personlig och sökbar. Att ladda upp en profilbild är ett exempel, att synliggöra de kurser man undervisar på eller att visa en lista över publikationer är andra exempel. Det är också bra att skriva en kort personlig presentation samt att använda sig av nyckelord; enstaka ord som beskriver arbetsuppgifter och kompetens. Det finns även möjlighet att välja om bild och presentation även ska synas i personalkatalogen på den externa webben.

– Det är varumärket Uppsala universitet som är relevant för till exempel Google, vilket gör att innehåll från oss rankas högt i sökresultaten. Därför blir man lättare att hitta om man uppdaterar sin profil på medarbetarportalen än om man till exempel lägger upp en egen hemsida, förklarar Annica Alvé, strateg vid kommunikationsavdelningen.

VID INSTITUTET FÖR BOSTADS- och urbanforskning, IBF, är det många som uppdaterat sina profilsidor med både bild och text. Flera forskare hade redan uppgifter om sig själva och sina forskningsprojekt på en äldre webbsida som lyftes över till medarbetarportalen, men informationen behövde uppdateras och kompletteras. Därför anordnade man workshops där

Ulrika Wahlberg, informatör på Institutet för bostads- och urbanforskning, har uppdaterat sin profilsida på medarbetarportalen med ett foto och en kort presentation.

medarbetarna fick möjligheter att komma igång med att formulera presentationer av sig själva.

– Målet är ju att alla ska skriva sina egna presentationer, men visst hjälper jag till så mycket det går. Jag kan inte skriva texterna om respektive forskningsområde, men om forskarna inte har tid att lägga in materialet på profilsidan så ser jag till att det blir gjort, säger informatör Ulrika Wahlberg.

Ett annat mål är att IBF:s medarbetare ska presenteras med en bild. De anlitar därför universitetets upphandlade fotograf istället för att plocka bilder ur personliga album.

– Det ser ju mer seriöst ut när bilderna är enhetliga, tillägger Ulrika Wahlberg.

Irene Molina, prefekt vid IBF, är också angelägen om att medarbetarna fyller i sina uppgifter.

– Vi har ett nationellt uppdrag om att bedriva forskning om boende vilket gör att den tredje uppgiften, att samverka med samhället utanför akademien, är extra viktig för oss. Det är också trevligt att snabbt få en presentation av kollegan förutom kontaktuppgifterna, och ännu trevligare med en bild. Om vi är stolta över det vi gör ska vi visa det utåt tycker jag, säger Irene Molina.

UNIVERSITETETS VÄXEL FÅR MÅNGA samtal där man efterfrågar olika kompetenser, men där de som ringer inte vet vem som sitter på kunskapen om just det ämnet. Då kommer de personliga beskrivningarna i profilsidorna väl till pass eftersom allt är sökbart för den som är inloggad i medarbetarportalen.

– Telefonisterna i växeln söker mycket information på nätet då vi får frågor från olika håll. Det skulle underlätta vardagen väldigt mycket för oss om alla lägger till sökord på profilsidorna så att vi lättare hittar rätt person, säger Rose-Marie Eversdijk, teamledare för växel och reception.

Birgitta Sinder Wilén

”Det handlar om mer än samarbeten”

I en färsk avhandling om samverkan gör Kristofer Severinsson en fallstudie av UU Innovations mötesform Aim Day. Han visar bland annat varför konceptet är uppskattat trots att det inte leder till så många konkreta samarbeten på kort sikt.

– Samverkan är ju ett brett och abstrakt begrepp som är svårdefinierat. För att få det mer konkret valde jag att studera

Kristofer Severinsson

en samverkan som idé och policy genom att titta på Aim Day, berättar Kristofer Severinsson, doktorand vid institutionen för teknikvetenskaper.

I avhandlingen redogör han för hur det ökade trycket från bland annat regeringen har gjort att samverkan numera ligger högt upp på agendan vid svenska lärosäten.

– Universitetet behöver få en ökad kontroll för att kunna mäta och styra samverkan och därmed visa att universitetet bidrar till extern nytta. Men det är problematiskt att styra samverkan. Genom stödfunktionen UU Innovation kan universitetet koordinera samverkan bättre utan att behöva gå in och styra de individuella forskarna, menar Kristofer Severinsson.

MÖTESFORMEN AIM DAY introducerades 2008 med målet att generera samarbeten mellan företag och forskare. Kristofer Severinsson har följt arbetet sedan 2011 och hans forskning visar att det är svårt att få till stånd konkreta samarbetsprojekt genom Aim Day.

– Jag ville titta på de arbetsprojekt som skapats, men det blev tydligt att den samverkan som sker handlar om mer än samarbeten. Man skapar förutsättningar för samarbeten, sedan är det upp till företagen och forskarna om det ska bli något mer.

Han menar därför att Aim Day är ett viktigt verktyg för att förstå samverkan och hur man kan arbeta vidare framåt.

– Vi behöver kanske skapa nya typer av indikatorer för att mäta resultat av samverkan. Det räcker inte med patent och ekonomiska värden, vi behöver kunna mäta även sociala värden och effekter på lite längre sikt.

Josefin Svensson

Berätta vem du är

■ Profilsidorna ger varje medarbetare möjlighet att presentera sig själv i bild och text samt att lägga till publikationer och kurser.

■ Man väljer enkelt om uppgifterna ska synas externt eller bara på medarbetarportalen.

■ Medarbetarportalen lanserades 2011 och har nu cirka 10 000 aktiva användare (anställda och övriga verksamma vid universitetet). Av dessa har drygt 2 000 skrivit en kort presentation och nästan 4 000 har lagt in en profilbild.

➤ På mp.uu.se finns mer information om hur du uppdaterar din profilsida.

TILL SIST

NAMN SOM NÄMNS

■ **Lena Claesson-Welsh**, professor vid institutionen för immunologi, genetik och patologi och Co-Director vid SciLifeLab, belönades med utmärkelsen "Årets cancerforskare" av Cancerfonden i samband med insamlingssgalan "Tillsammans mot cancer" i TV4 den 9 januari. Dessutom får hon Cancerfondens största anslag på sex miljoner kronor under tre år.

■ **Anna-Sara Lind**, docent vid juridiska institutionen och studerande **Lindsey Doyle**, freds- och konfliktforskning, har utsetts till mottagare av Martin H:son Holmdahl-stipendiet 2016. Stipendiet är Uppsala universitets främsta utmärkelse för insatser som främjar mänskliga fri- och rättigheter.

■ **Kristina Edström**, professor i oorganisk kemi vid Institutionen för kemi - Ångström och prodekan vid teknisk-naturvetenskapliga fakulteten, har utsetts till rektorsråd för forskningsinfrastruktur. Hon efterträder Joseph Nordgren, seniorprofessor vid institutionen för fysik och astronomi, vars mandatperiod har gått ut.

PÅ GÅNG

Bob Dylan: Utställning om 2016 års nobelpristagare i litteratur
Utställning i Carolina Redivivas entréhall till och med den **28/2**. Utställningen utgår från ledorden "förvandlingar och avtryck". I ord och bild belyses Dylans artistiska förvandlingar, samt de avtryck hans verk har gjort på den svenska kulturscenen.

20-24/2. Ärtan, pärtan, puff! Sportlovskul i Botaniska trädgården.
Odlingsåret startar med frösådd. Vik en kruka, så frön och ta med hem. Vårda, vattna och se plantorna växa. Kanske får du också skörda! Driv ärtskott – för dig som har bråttom. Extraöppet i växthuset till kl 16. Visning onsdag och torsdag kl 14. Barn under 18 år samt anställda och studenter vid Uppsala universi-

tet fri entré. Tropiska växthuset, Villavägen 8, Uppsala.

22/2. Sportlov på Gustavianum.

Utforska det gamla Egypten med våra studentguider. Gå i arkeologernas fotspår och hitta uråldriga skatter i Nildalen. Pyssla och lär dig mer om mumier och gamla gudar. Den 22, 24 och 25 februari kl 14-16. Fritt inträde för barn.

28/2. Volontärmässa.

Kom och träffa ideella föreningar i Uppsala som söker studentvolontärer. En volontärmässa arrangerad av Uppsala universitet i samarbete med Volontärbyrån kl 12-13 på Engelska Parken (entré 3H). Varmt välkommen!

5/3. Vårvintersådd i varmbänken.

Nu är det hög tid att så för tidig skörd. Följ med trädgårdsmästaren och lär dig mer! Start vid Tropiska växthuset. Avgift 50 kr. Botaniska trädgården, Tropiska växthuset, Villavägen 8, kl 13-14.

9/3. 2017 års Fulbrightföreläsning.

Lois Banner, University of Southern California: "Greta Garbo, Marilyn Monroe, and the Creation of Ideal Beauty". Inresalen, Engelska parken, Thunbergsvägen 3, Uppsala, kl 16.15.

11/3. Vetenskapsfestivalen SciFest.

Uppsala universitet arrangerar vetenskapsfestivalen SciFest för allmänheten i Fyrishovs multihallar. En mångfald av olika prova-på-aktiviteter inom humaniora och samhällsvetenskap, medicin och farmaci samt teknik och naturvetenskap erbjuds tillsammans med sprakande shower på scenen. Fritt inträde! www.scifest.se

11/3. Fira våren i orangeriet.

När solens strålar börjar värma blommor citrus, aprikos och kaktusar. Extra öppet i orangeriet under helgerna i mars, lördag och söndag kl 12-15. Fri entré för anställda och studenter vid Uppsala universitet.

Visningar:

12/3 kl 13: Taggiga kaktusar
19/3 kl 13: Odlarens favoriter – orangeuren berättar om odling och växter
26/3 kl 13: Nerium och malabarnöt – giftiga växter från varma länder

15/3. Sista dagen att söka sommarkurser.

➤ Du anmäler dig på www.antagning.se.

18/3. Mendelssohn: Symfoni nr. 3.

Kungliga Akademiska kapellet framför Felix Mendelssohns Symfoni nr. 3 "Skotska". Mellan satserna reciteras texter och dikter. Gränbyskolans sporthall, kl 12. Gsunda Market, Gottsunda centrum, kl 15. Fri entré!

FRISKVÅRD

Friskvårdsträning på Campus 1477

Funktionell träning

Måndagar kl 11.15-12, lilla salen, Campus1477 Science park.

Soma Move

Tisdagar kl 7.30-8.15, lilla salen, Campus1477 Science park.

Styrka

Onsdagar kl 11.15-12, lilla salen, Campus1477 Blåsenhus.

Spinning

Torsdagar kl 16-16.45, spinningssalen, Campus1477 Blåsenhus.

Yoga

Fredagar kl 7-8, lilla salen, Campus1477 Blåsenhus.

➤ Mer information: campus1477.se/sv/grupptraaning/friskvard/uppsala-universitet/
Frågor? Kontakta blasenus@campus1477.se

Konferens om effektiva grupparbeten

■ Den 13-14 juni arrangerar enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet konferensen Its21 (Interdisciplinary Teamwork Skills in the 21st Century) med temat "Effektiva grupparbeten – uppgifter till studentgrupper, lärande i grupp och utveckling av gruppdynamik". Konferensen bjuder in deltagare från framför allt nordiska universitet och högskolor. Sista dag att lämna in konferensbidrag är den 7 april och sista anmälningssdag är den 15 maj. uu.se/goto/its21

Projektmedel för pedagogisk utveckling

■ För att ytterligare stödja pedagogiskt utvecklingsarbete vid Uppsala universitet utlyser avdelningen för kvalitetsutveckling projektmedel för verksamhetsåret 2018.

Utlyst belopp är 500 000 kr. Summan kommer att fördelas mellan flera projekt där varje beviljat projekt tilldelas maximalt 100 000 kronor.

Projekten ska medfinansieras av berörda institutioner men det är inget hinder att projektmedlen inräknas i större pedagogiska utvecklingsprojekt med finansiering även från annat håll. Sista dag för ansökan om projektmedel är den 27 mars. [Mer information finns på medarbetarportalen: mp.uu.se](http://mp.uu.se)

Sök Matariki Fellow

■ Matariki Fellow är ett program som syftar till att stärka internationella samarbeten med universitet som ingår i Matariki-nätverket. Programmet omfattar maximalt sex månaders forskningsvistelse under 2017/2018. Årets ansökningstid är öppen fram till den 5 maj. Behöriga att söka är forskare och lärare som är anställda vid Uppsala universitet.

➤ Mer information finns på medarbetarportalen: mp.uu.se

Ditt svar är viktigt!

■ Enheten för upphandling och inköp genomför under våren två enkätundersökningar för att ta reda på hur universitetets resebyråttjänster och upphandlings- och inköpsstöd fungerar. Enkäterna riktar sig till alla medarbetare vid universitetet och finns att besvara till och med den 28 februari (resebyråttjänster) respektive den 31 mars (upphandlings- och inköpsstöd).

➤ Mer information och länkar till enkäterna finns på medarbetarportalen (mp.uu.se) under Stöd och service / Upphandling/ Aktuella aktiviteter och nyheter.

Prenumerera på Horisont Uppsala

■ Håll dig uppdaterad! Välkommen att prenumerera Uppsala universitets nyhetsbrev Horisont Uppsala som skickas ut fyra gånger per år.

I nyhetsbrevet presenteras bland annat nyheter om universitetets utbildningar, samverkan, forskning, aktuella föreläsningar och kulturevenemang.

➤ www.uu.se/nyhetsbrev

”Det är viktigt, inte minst i dessa politiskt oroliga tider, att lärosätena inte blir verktyg för politisk styrning.”

Rektor EVA ÅKESSON i en debattartikel på altinget.se om förslagen i utredningen

”För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd” (SOU 2017:1).

Krönika:

Arbete – främjar det hälsa och välbefinnande?

VARFÖR ARBETAR VI? Ja, helt trivialt naturligtvis för att försörja oss, men också för att få struktur på dagen och tillvaron, för att få en tillhörighet i ett socialt sammanhang och för att vår aktivitet och kreativitet stimuleras. Till och med i paradiset, före syndafallet, arbetade Eva och Adam i sin trädgård. Nuförtiden använder vi trädgårdsskötsel som en terapiform vid utmattningssyndrom.

Arbetsmiljön diskuteras ofta i dag. Mestadels i negativa termer trots att arbetet oftast är en källa till stimulans och glädje. Inte minst gäller detta kreativa miljöer som ett universitet. Men även här har solen sina fläckar i osäkra anställningsförhållanden och en ständig kamp om anslag och pengar.

ARBETSMILJÖN ÄR DET vi stiger in i på morgonen och befinner oss i hela arbetsdagen. Och vaknar vi i vargtimmen så är det oftast något på arbetet vi grubblar över. Att arbetsmiljön är så bra som möjligt är då en självklarhet för kreativitet, produktivitet och hälsa.

Hälsan är, och kommer i allt högre utsträckning att bli, en strategisk resurs i det moderna arbetslivet. Och allt fler studier visar att företag och organisationer som satsar på arbetsmiljö och medarbetarnas hälsa är mer lönsamma och produktiva än de som inte gör det. Psykiska besvär och sjukdomar är vanliga sjukskrivningsorsaker i Sverige. Vi vet mycket om riskfaktorer i arbete för detta, men vi vet också en hel del om vilka faktorer som främjar psykisk hälsa och allmänt välbefinnande.

DEN VIKTIGASTE FRISKFAKTORN, som också är garant för andra friskfaktorer, är det goda ledarskapet. Att ledaren ges möjlighet och har kapacitet att vara stödjande, entusiasmerande, inkluderande och rättvis. Alltför stora arbetsgrupper ger inte möjlighet för detta. Både medarbetare och chefer måste känna stimulans i arbete och ha inflytande över sin arbetssituation. Balansen mellan den energin, den arbetsinsats som görs och den belöning som ges i form av lön naturligtvis, men också genom återkoppling och att bli sedd måste finnas. Anställningstrygghet och balans mellan arbete och fritid är andra faktorer av betydelse för vår produktivitet och hälsa.

”Den viktigaste friskfaktorn, som också är garant för andra friskfaktorer, är det goda ledarskapet.”

Alla organisationer och arbetsgrupper drabbas av påfrestningar och ändrade förhållanden. ”Resilience”,

Eva Vingård

det vill säga hållbarhet och elasticitet i organisationen, är då av stort värde för att klara påfrestningarna. Detta uppnås genom en god struktur på organisationen, kunskap och kompetens hos chefer och medarbetare, goda relationer och nätverk samt emotionella resurser såsom välvilja, stöd, förtroende och tillit.

TILL SIST, ”HEALTHY ORGANIZATIONS are not created by accident” – det är inte en slump vilka organisationer som har friska, kreativa och produktiva medarbetare. Bakom detta ligger ett arbete som måste ske dagligen och inte bara på en skyddsron då och då.

Eva Vingård, professor vid institutionen för medicinska vetenskaper, arbets- och miljömedicin

HALLÅ DÄR NADJA DUFFNER-YLVESTEDT, bibliotekarie och teamledare för universitetsbibliotekets nya tjänst ”Fråga biblioteket” som smyg-lanserades i slutet av förra året.

En ingång för alla frågor

1 Varför har ni dragit igång ”Fråga biblioteket”?

– Tjänsten fungerar som en ingång för alla typer av frågor till våra elva ämnesbibliotek och övriga avdelningar. Målet är att ge användarna ännu bättre service och göra det enklare för dem att kontakta oss.

2 Hur går det?

– Det fungerar jättebra! Vi upplever att användarna är nöjda och att det blivit lättare att nå oss. Man kan ställa frågor på olika sätt, via e-post, telefon, chatt och på twitter. Om man ställer en fråga före klockan 17 på vardagar har vi som policy att man ska få svar samma dag. Mer komplicerade ärenden kan ta lite längre tid att lösa, men man ska i alla fall ha fått en första kontakt samma dag.

3 Hur jobbar ni?

– Vi är en grupp på åtta personer som kommer från olika delar av biblioteket och jobbar tillsammans två och två. Operatörerna jobbar med frågetjänsten under 40 procent av sin arbetstid. De resterande 60 procenten är förlagda till deras respektive hemma-enhet. På så vis kan vi dra nytta av deras olika kompetenser och den kunskap vi får från de frågor som ställs kommer ut i organisationen.

4 Vad får ni för frågor?

– De kan vara allt mellan himmel och jord, från referenshantering till våra öppetider. Totalt sett får vi in omkring 35 ärenden per dag, men vi har ännu inte lanserat tjänsten fullt ut och hoppas på minst det dubbla till sommaren.

Josefin Svensson

FRÅGA BIBLIOTEKET:

Chatt: www.ub.uu.se

E-post: fraga.biblioteket@ub.uu.se

Telefon: 018-471 39 00

Twitter: [@fragauub](https://twitter.com/fragauub)

FOTO: MATTON

Köp och sälj på medarbetarportalen

■ Nu finns en gruppyta på medarbetarportalen där medarbetare kan sälja eller skänka bort saker till andra medarbetare, avdelningar eller institutioner. Eventuell betalning sker direkt genom internfaktura eller på annat överenskommet sätt mellan den institution/

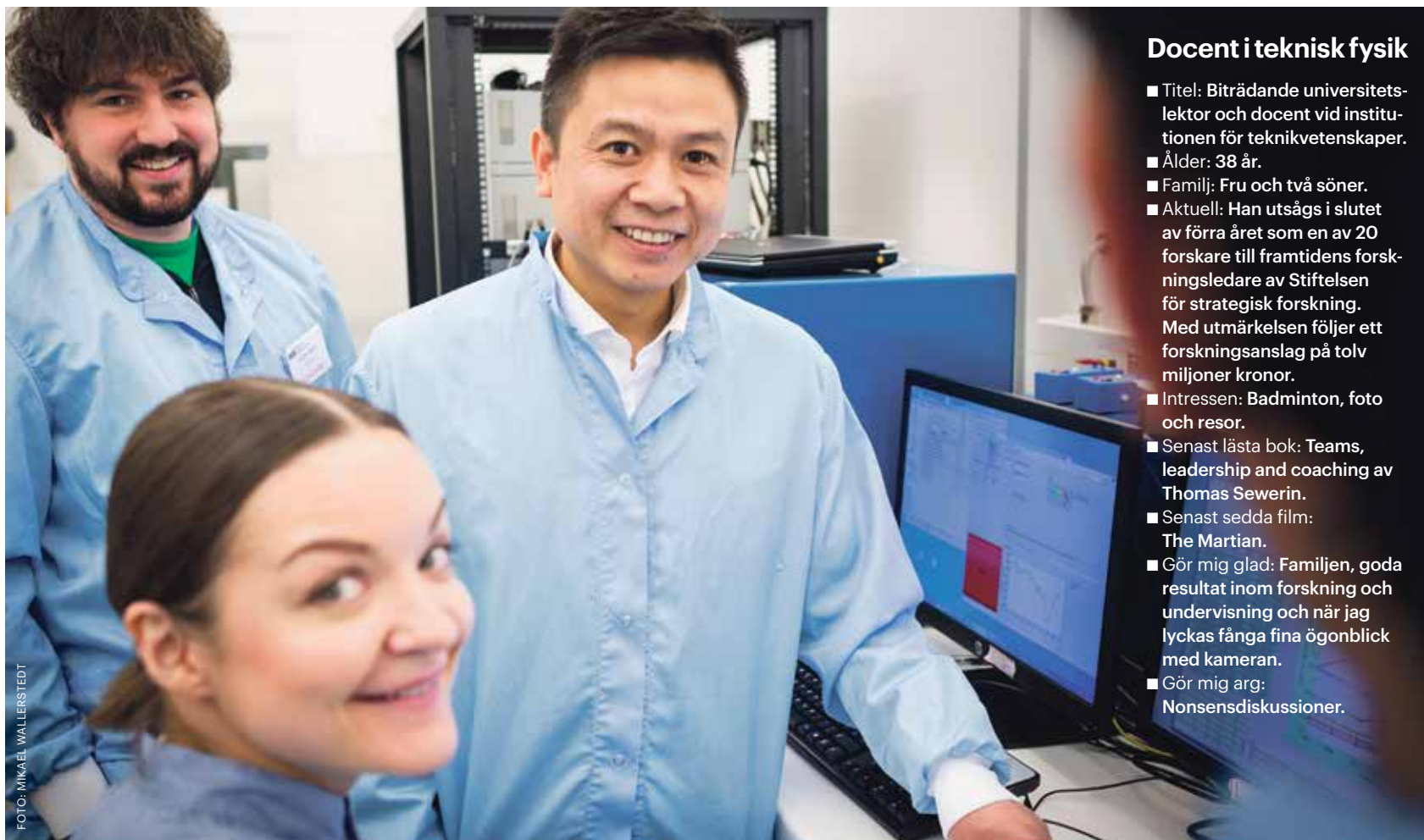
avdelning som säljer och den som köper.

Ansök om medlemskap i gruppen ”Uppsala universitets återbruk” om du vill vara med och annonsera eller läsa andras annonser.

➔ mp.uu.se

PROFILEN

/ZHEN ZHANG

Docent i teknisk fysik

- Titel: Biträdande universitetslektor och docent vid institutionen för teknikvetenskaper.
- Ålder: 38 år.
- Familj: Fru och två söner.
- Aktuell: Han utsågs i slutet av förra året som en av 20 forskare till framtidens forskningsledare av Stiftelsen för strategisk forskning. Med utmärkelsen följer ett forskningsanslag på tolv miljoner kronor.
- Intressen: Badminton, foto och resor.
- Senast lästa bok: *Teams, leadership and coaching* av Thomas Sewerin.
- Senast sedda film: *The Martian*.
- Gör mig glad: Familjen, goda resultat inom forskning och undervisning och när jag lyckas fånga fina ögonblick med kameran.
- Gör mig arg: Nonsensdiskussioner.

”Det vi gör just nu är verkligen svårt, men man behöver utmaningar för att bli bättre. Om allt vore lätt skulle man inte utvecklas”, menar Zhen Zhang, biträdande universitetslektor och docent vid institutionen för teknikvetenskaper. Här i labbet på Ångström tillsammans med Nathan Netzer och Asta Makaraviciute som båda gör sina postdok-tjänster i Zhen Zhangs forskargrupp.

”Det är en stor utmaning”

Med hjälp av nanoteknologi hoppas Zhen Zhang att en helt ny typ av sensorer för bland annat miljöövervakning ska bli verklighet. För att skapa förutsättningar för forskningen har hans forskargrupp bland annat byggt upp ett avancerat testlabb på Ångströmlaboratoriet.

PÅ VÄGGARNA I ZHEN ZHANGS tjänsterum på institutionen för teknikvetenskaper hänger diplom som visar upp några av de utmärkelser han tagit emot de senaste åren. Han fick Ingvar Carlsson Award 2013, blev Wallenberg Academy Fellow 2015 och utsågs i slutet av förra året som en av 20 forskare till framtidens forskningsledare av Stiftelsen för strategisk forskning.

– Det var egentligen en tillfällighet att jag hamnade i Sverige. Jag ville studera halvledarelektronik och fick ett erbjudande från KTH som jag nappade på.

Efter disputationen fick han en postdoktor-tjänst som följdes av en fast forskartjänst på IBM i New York där han stannade i fem år.

– Jag gillade det, men min fru föredrar att bo i Sverige. Det är ett bättre land att leva i när man har barn, konstaterar han.

Han kom till Uppsala universitet 2013 och drog igång arbetet med att sätta ihop sin forskargrupp. Målet är att med hjälp av nanoteknologi kunna tillverka mikroelektroniska sensorer som kan läsa av laddade partiklar i vätskor. Tekniken ska bland annat kunna användas för att övervaka nivåer av föroreningar i vatten eller göra andra typer av miljökontroller.

– Förhoppningsvis kommer vi också att kunna tillverka sensorer som kan användas för att analysera till exempel biomolekylära prov. Det är en stor utmaning,

men om några år kommer vi förhoppningsvis kunna säga om det är möjligt eller inte.

De senaste tre åren har ägnats åt att bygga upp det processflöde där de tillverkar elektroniska nanokomponenter som behövs i forskningen. Forskargruppen har även byggt upp ett laboratorium där de testar komponenternas egenskaper.

– Det är ett avancerat labb där vi också kan kartlägga elektronisk växelverkan både i vätskor och med fasta material. Det är nytt och det är ovanligt att man kan göra båda typerna av mätningar i samma labb.

Just nu jobbar de med att utforma gränssnitten som kan bestämma vilka ämnen det är som sensorerna känner av.

– Det handlar om tvärvetenskaplig forskning där vi behöver kunskap från olika områden, som kemi och bioteknik.

Som forskningsledare i en internationell och tvärvetenskaplig grupp krävs det en hel del av det akademiska ledarskapet. Zhen Zhang pekar på vikten av att välja rätt medarbetare och bygga upp en miljö där man stöttar varandra.

– Om du inte har rätt folk spelar det ingen roll hur bra du är på att leda, det kommer inte att ge tillfredsställande resultat. Sedan är det viktigt att ha en tydlig målbild och att jobba med kommunikation, både internt i gruppen och utåt.

Han menar också att en av ledarens viktigaste uppgifter är att våga ta beslut.

– Det här är antagligen tvärtom den svenska konsensuskulturen, men i större grupper är det nästan omöjligt att alla ska vara överens hela tiden. Så när ett beslut ska fattas måste man som ledare ta beslut för forskningens bästa. Att fatta beslut handlar ju också om att ta ansvar.

Josefin Svensson